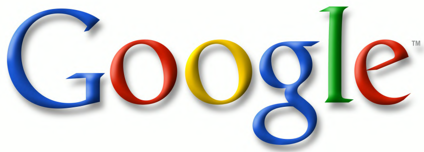

INSIGNIA SEU CLENODIA
REGIS ET REGNI POLONIAE.

Z KODEKSU KÓRNICKIEGO

WYDAŁ

Dr. Z. CELICHOWSKI.

POZNAŃ.
NAKŁADEM BIBLIOTEKI KÓRNICKIÉJ.
1885.

INSIGNIA SEU CLENODIA

REGIS ET REGNI POLONIAE.

Z KODEKSU KÓRNICKIEGO

WYDAŁ

Dr. Z. CELICHOWSKI.

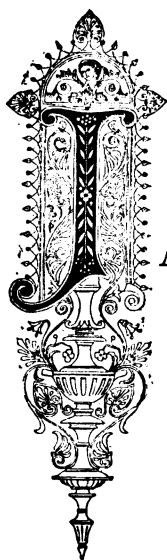

POZNAŃ.

NAKŁADEM BIBLIOTEKI KÓRNICKIÉJ.

1885.

Drukiem J. I. Kraszewskiego (Dr. W. Łebiński) w Poznaniu.

ANOWI DŁUGOSZOWI, ojcu dziejopisarstwa polskiego, należy się zasługa napisania pierwszego herbarza i stworzenia nauki heraldyki polskiéj. Zachował nam pamięć téj zasługi Miechowita w swéj Chronica Polonorum 1521 r. fol. 343 w tych słowach: „Item scripsit familias, arma et clinodia nobilitatis Polonorum, cum origine et causa eorum.“ W kilkadziesiąt lat później oparł Paprocki opowiadanie swe o początkach herbów na pracy Długosza, na którego w wielu miejscach się powołuje, a którego w innych dosłownie przytacza. Obszerne prace heraldyczne Paprockiego w XVI. a Okolskiego w XVII. wieku czyniły zadość potrzebie współczesnych; Długosz już nie wystarczał i poszedł w zapomnienie do tego stopnia, że Niesiecki w XVIII. wieku wcale się już na jego herbarz nie powołuje.

I w naszym wieku o Długoszu, jako heraldyku, przez dłuższy czas mało kto wiedział, nikt go pod tym wzglę-

dem nie wspominał. Lelewel piszący rozprawę heraldyczną do powtórnego wydania Niesieckiego około r. 1840 nie potrąca wcale o Długosza. Dopiero w r. 1843 Kłodziński, odkrywszy w bibliotece Ossolińskich w rękopiśmie z końca XV. wieku urywek starożytnego herbarza, uznał go za dzieło Długoszowe, które do owego czasu uchodziło za stracone. Ogłosił on wiadomość o tem w Bibliotece Zakładu narodowego im. Ossolińskich z r. 1843. T. V str. 182. Zdaje się, iż miał zamiar napisania o tym przedmiocie osobnéj rozprawy, lecz nie uskutecznił go a wydał tylko ów urywek w podobiźnie 1½ arkuszowéj, która dziś należy do rzadkości bibliograficznych.

Dopiero w r. 1851 przy dziele „Wiadomość o rękopismach historyi Długosza“ wydał Józef Muczkowski fragment ten z kodeksu Bibl. Ossolińskich, uzupełniwszy go z drugiego kodeksu (z w. XVI.), udzielonego mu przez ks. biskupa Łętowskiego, jako też z Paprockiego i Okolskiego, a zarazem opatrzywszy wstępem i objaśnieniami (str. 123—157 Joannis Dlugossi, Canonici Cracoviensis, Insignia seu clenodia regni Polonie).

Dwa inne kodeksy Clenodiów odszukał tymczasem hr. Aleksander Przeździecki: jeden w bibliotece Chigi w Rzymie z początku XVI. wieku, drugi w Paryżu w bibliotece arsenalskiéj „rękopis z XVI. wieku pisany na papierze i ozdobiony malowanemi herbami państw, ziem, szlachty i biskupów pod tytułem Stemmata Poloniae, tekst wyraźnie pożyczony z Clenodia Długosza, ale ze znacznemi odmianami.“

Inny znów tekst Clenodiów posiadał hr. Tytus Działyński w bibliotece Kórnickiéj w kodeksie D. I, którego udzielił Helclowi do wydawnictwa Starodawnych prawa polskiego pomników, a z którego tenże w I. tomie na str. XXX przy opisie kodeksu pierwszy obszerniejszą o owym tekscie dał wzmiankę. Zabytek ten miał hr. Tytus zamiar wydać, jak się to okazuje z listu jego, pisanego do Komitetu zajmującego się wydawnictwem wszystkich dzieł Długoszowych, a zamieszczonego w Sprawozdaniu z czynności wydawnictwa dzieł Długosza, Kraków 1859. Czytamy bowiem tamże: „Co się tyczy herbów czyli klejnotów Długoszowskich, już rozpocząłem pracę około onych wydania. Będę się trzymał tekstu kodeksu kórnickiego, daleko poprawniejszego od tych, jakie Muczkowski miał pod ręką. W moim kodeksie, niezawodnie z XV. wieku, dorachowałem się 71 pieczęci szlacheckich,*) objętych nazwą: Arma baronum Regni Poloniae. Rozpatrywałem się w starych pomnikach heraldycznych, ale przyjąłem co do kształtów herbów najwierniejsze oddanie drzeworytów Mikołaja Reja, umieszczonych w wydaniach Zwierzyńca z r. 1562 i 1574.“

Zamiar ten nie przyszedł do skutku. Śmierć przedwczesna zaskoczyła hr. Tytusa wśród przygotowań do wydawnictwa całego szeregu zabytków heraldycznych, z po-

*) W zamku kórnickim w sali jadalnéj, zwanéj także herbową, znajduje się sufit podzielony na 72 pola czyli wnęki. W tych umieścił hr. Tytus kolorowe herby zawarte w powyższym kodeksie, z tego też powodu tylko 71 pól ozdobionych jest herbami, 72-gie pole jest próżne.

między których najprzód miał się ukazać ozdobiony licznemi drzeworytami przedruk II. rozdziału Zwierzyńca Mikołaja Reja, który jednakże dopiero świeżo — jako spuściznę po hr. Tytusie — puściła w obieg Biblioteka Kórnicka pod tytułem: Przęsło ze Zwierzyńca Mikołaja Reja. Poznań, 1884.

Kiedy w r. 1875 wspomniany wyżéj kodeks kórnicki D. I. znajdował się w Paryżu, gdzie p. A. Piliński zrobił z niego homograficzny przedruk Statutu Wiślickiego w polskim przekładzie z r. 1460, wydany następnie w r. 1876 nakładem Biblioteki Kórnickiéj, polecił także śp. hr. Jan Działyński zrobienie podobizny zawartych w kodeksie Clenodiów. Wyczekiwanie, czy skrzętne i wszechstronne przygotowania i poszukiwania Wydawnictwa dzieł Długoszowych nie wyprowadzą na jaw jakiego ważnego a nieznanego dotychczas kodeksu Clenodiów, wstrzymywało przez tak długi czas wydanie owéj podobizny na widok publiczny. Dzisiaj, gdy wydanie I-go a zarazem w szeregu wydawnictwa ostatniego tomu dzieł Długoszowych jest już na ukończeniu, nie masz powodu dłuższego zwlekania i dla tego oddaje niniejszem Biblioteka Kórnicka na użytek publiczny podobiznę Clenodiów z kodeksu Kórnickiego, który jest — ile sądzić możemy — najstarszym kodeksem tego zabytku heraldycznego.

Do podobizny dołączamy wierny przedruk samego tekstu, dodając do niego takie tylko przypiski i objaśnienia, które służą czy to do sprostowania czy do objaśnie-

nia i zrozumienia przedrukowanego tekstu. Nie ma to więc być krytyczne wydanie Clenodiów Długosza — z uwzględnieniem wszystkich odmian znanych kodeksów i z uzupełnieniami zaczerpniętemi z innych źródeł np. z Paprockiego, — gdyż takie wydanie pozostawione być musi wydawnictwu dzieł Długoszowych. Winniśmy jednakże nadmienić, że uprzejmości Imci. ks. Kanonika Polkowskiego, który objął redakcyą I-go tomu dzieł Długoszowych, zawdzięczamy, iż mogliśmy porównać wydrukowany już do tego tomu tekst Clenodiów z tekstem kodeksu kórnickiego. Odmianki zaczerpnięte z tegoż tomu I-go dzieł Długoszowych przytaczamy pod znakiem Dług. Opp. (Joannis Długosz opera omnia).

Jak nie zamierzamy uprzedzać Wydawnictwa dzieł Długoszowych w krytycznem obrobieniu i wydaniu Clenodiów, tak nie uważamy też za rzecz już na czasie będącą, aby na podstawie Clenodiów stawiać zrąb najdawniejszéj heraldyki polskiéj. Przyszły one do nas w takim stanie, że — jak je dzisiaj znamy — za autentyczny tekst Długoszowego dzieła uważać ich nie możemy. Nie masz wprawdzie wątpliwości, że Clenodiów w dzisiejszym stanie badań od imienia Długosza oddzielać nie można, liczne bowiem ustępy w Paprockim, przytoczone jako wzięte z Długosza, dosłownie się zgadzają z tekstem Clenodiów, — tenże sam Paprocki jednakże dostarcza przykładów, że tekst Długosza, jaki on miał pod ręką, a który niewątpliwie był tekstem autentycznym, nie zgadzał się zupełnie ani ze żadnym ze znanych dotychczas kodeksów,

ani też z tekstem, któryby odtworzyć można ze zestawienia wszystkich tych kodeksów w jednę całość.

Tak np. przy herbie Topór powiada Paprocki, że według Długosza mężowie tego szczepu bywali uporni, czego nie ma żaden kodeks; — przy herbie Starykoń dodaje, że Długosz zowie go Zaprzaniec, czego również żaden nie ma kodeks; — o herbie Pobóg pisze, że według Długosza przodkowie tego domu bywali gniewliwi, o czem nie wspominają kodeksy; o przodkach herbu Niesobia miał Długosz wedle Paprockiego powiadać, że byli hojni i wielkomyślni, o czem również milczą kodeksy i t. d. Co więcéj: Paprocki przytacza jako znajdujące się u Długosza kilka herbów, których nie ma żaden ze znanych kodeksów, na co już Muczkowski zwrócił uwagę.

Tekst Długoszowy, który miał Paprocki przed sobą, był przeto odmienny, był obszerniejszy. Wysnuć ztąd można przypuszczenie, że żaden ze znanych dotychczas kodeksów ani też wszystkie razem wzięte i wzajemnie uzupełnione nie dają autentycznego tekstu Długoszowego, lecz są tylko jego skróceniami. O ile zaś tekst Długoszowy był obszerniejszy, czy do tego stopnia, że znane nam kodeksa mogłyby być uważane za takie skrócenia heraldycznéj pracy Długoszowéj, jakie z Historyi jego mamy w Sumaryuszach, o tem dzisiaj jeszcze na podstawie dotychczasowych badań sądzić nie można.

Mogłoby się też nasunąć odwrotne przypuszczenie, że tekst Clenodiów, jaki mamy pod ręką, nie jest wcale dziełem Długosza, lecz że jest starym przedługoszowym

zabytkiem heraldycznym, na którego tle osnuł Długosz swą pracę heraldyczną, o któréj mówi Miechowita a z któréj czerpią Paprocki i Okolski. Ale temu przypuszczeniu sprzeciwiają się następne szczegóły, które nam zarazem dają pewną wskazówkę do oznaczenia czasu powstania tekstu, jaki mamy w znanych kodeksach. Otóż między herbami ziem przytoczony jest herb ziemi Bełzkiéj, która — jak wiadomo — dopiero w r. 1462 przyłączoną została do Korony Polskiéj. Przy tymże herbie znajdujemy prócz tego jedyną w całym zabytku wzmiankę o autorze, bo czytamy tam, że Król nadał herb ziemi Bełzkiéj „me instante et deprecante.“ W Historyi swéj opisując inkorporacyą ziemi Bełzkiéj, nie wspomina nic o tem Długosz, ani w ogóle nie czyni o herbie wzmianki, tak samo jak nie masz o herbie wzmianki w przywileju inkorporacyjnym. Zwrócić uwagę jeszcze na to należy, że w owym właśnie czasie nie był Długosz w łaskach u dworu, jak o tem sam wspomina, — dziwną przeto wydawać się musi rzeczą, aby król na instancyą kanonika, nie będącego w łaskach, nadawał herb województwu, z czem zresztą i Długosz sam nie byłby się pewnie wówczas narzucał. Mogłoby to nawet podać w podejrzenie autorstwo Długosza, gdyby powyższéj sprzeczności nie można usunąć przypuszczeniem, że herb dopiero wówczas był nadany, gdy Długosz odzyskał już znowu względy u dworu i to do tego stopnia, że mu król opiekę nad synami swymi zlęcił (1467).

Za późniejszą redakcyą Clenodiów przemawia daléj przytoczenie herbów ziem Chełmińskiéj, Michałowskiéj i Do-

brzyńskiéj, które dopiero przez pokój Toruński, a zatem r. 1464 wróciły do Polski.

Jako najwcześniejszą więc datę powstania Clonodiów w tym kształcie, w jakim je nam przekazały znane dotychczas kodeksy, mamy rok 1464 — a przyjmując je za utwór Długoszowy, otrzymujemy datę ich napisania między rokiem 1464 a 1480.

Z kwestyą czasu powstania Clenodiów wiąże się bezpośrednio kwestya wieku ich kodeksów. O pierwszeństwo mogłyby tylko walczyć kodeks Kórnicki i kodeks Biblioteki Ossolińskich, gdyż oba pochodzą z wieku XV. Sądząc po piśmie samem, przechylamy się pod względem starożytności na stronę kodeksu Kórnickiego, bo kiedy pismo jego nosi na sobie wybitne piętno charakteru drugiéj połowy XV wieku, to kursywa kodeksu Bibl. Ossolińskich przypomina więcéj pismo, które się w kodeksach i po za r. 1500 spotyka.

Szczegółowego opisu kodeksu Kórnickiego podawać tutaj nie potrzebujemy, gdyż pod względem bibliograficznym opisał go już dokładnie Helcel w Starodawnych prawa polskiego pomnikach T. I pagg. XXVIII — XXXVII. Nadmieniamy tylko, że Clenodia znajdują się w kodeksie Kórnickim D. I na fol. 124 verso do fol. 128 recto. W kodeksie tym różnorodnéj treści kilka jest dat przytoczonych, ale że kilka go pisało rąk i że nawet kodeks w dzisiejszym stanie powstał ze złączenia kilku odrębnych rękopisów, przeto całemu kodeksowi jednéj nie można przypisać daty. Z tych jednakże części, które mają datę, zbliżają

się najwięcéj do Clenodiów charakterem pisma początkowe kartki kodeksu, gdzie przy zapisce wymieniającéj synów Kazimierza Jagiellończyka przytoczony jest Fryderyk jako Episcopus Cracoviensis, którym został w r. 1488, — jako też folia 298 — 322, Capitulum Theme juris feodalis, jakkolwiek z pismem nieco staranniejszem, z datą 1469. Otrzymujemy tedy dla naszego kodeksu Clenodiów datę między r. 1469 a 1488.

Uważamy więc kodeks Kórnicki za starszy od kodeksu Bibliot. Ossolińskich a zatem za najstarszy ze wszystkich dotąd znanych. Nie można jednakże ztąd wyciągnąć wniosku, aby kodeks Ossolińskich miał był powstać z kodeksu Kórnickiego. Sprzeciwia się temu przypuszczeniu zupełnie odrębny układ całości i znaczne różnice w tekscie. Który z tych kodeksów, będących niezbyt poprawnemi kopjami, bliższym był pierwotnego, autentycznego tekstu, i czy ten pierwowzór był tekstem Długoszowym, tego oznaczyć ani stwierdzić dzisiaj nie można, — to tylko zdaje się być rzeczą pewną, że pierwowzór, z którego poszły oba kodeksy, nie nosił nazwiska Długosza, bo przypuścićby należało, żeby o tem przepisywacze wspomnieć nie zaniedbali. Żaden ze znanych dotychczas kodeksów nie wymienia Długosza jako autora.

Pomijając wreszcie pytanie, czy Clenodia w tym stanie, w jakim nas doszły, są autentycznym tekstem Długosza lub nie, winniśmy zaznaczyć, że ani w przybliżeniu nie dają one pełnego obrazu ówczesnéj heraldyki. Naj-

starszy, wedle nas, kodeks Kórnicki zawiera 71 herbów szlacheckich, — kodeks Bibl. Ossol. jako defektowy nawet ich tyle nie ma, — kodeks Łętowskiego ma ich 111, — Muczkowski, wliczając te, które z Paprockiego i Okolskiego jako Długoszowe przytoczył, wylicza ich 116, — wreszcie wydanie zupełne dzieł Długoszowych (Joannis Długosz opera omnia, T. I, pagg. 559 — 573), które wyczerpnęło wszystkie znane kodeksy, opuściło zaś wyjęte przez Muczkowskiego z Paprockiego i Okolskiego, zawiera ich tyle, co kodeks Łętowskiego, tj. 111.

W najkorzystniejszym więc razie mamy 116 herbów Długoszowych. Tymczasem w samych „Inscriptiones clenodiales ex libris judicialibus palatinatus Cracoviensis," wydanych świeżo przez p. Bolesława Ulanowskiego nakładem Akademii Umiejętności w Krakowie r. 1885, znajdujemy około 60 herbów, których nie ma żaden z powyższych kodeksów. Widzimy więc, jak niedokładne są wszelkie herbarze, a zarazem znajdujemy wskazówkę, gdzie fundamentalnych podstaw dawnéj heraldyki polskiéj szukać należy. Oto w księgach sądowych ziemskich i grodzkich z wieku XIV i XV, które w zapiskach odnoszących się do „nagany i oczyszczenia szlachectwa" bogate zawierają materyały do badań heraldycznych. Dopiero też wówczas, gdy na wzór pięknéj pracy p. Ulanowskiego będziemy mieli w podobny sposób opracowane wszystkie dochowane dotychczas księgi sądowe, będzie można przystąpić do odtworzenia dawnéj heraldyki i to opartéj na niezbitych zasadach, bo na dowodach archiwalnych.

Tymczasem jednakże, zanim to życzenie się urzeczywistni, niechaj czytelnicy łaskawie przyjmą w niniejszéj podobiźnie pamiątkę pierwszéj znanéj próby herbarza polskiego.

INSIGNORUM CLENODIORUM

REGIS ET REGNI POLONIE DESCRIPCIO ETC.

Ordiar narracionem meam a capite. Est autem tocius Polonie Regni caput insigne et generale Aquila alba, capite gestans coronam auream, alis extensis et in longum per lineam auream adornatis, in campo rubeo.[1]) Quam solus Rex et princeps monarcha Polonie solet pro insignio et armis in clipeo portare —

Et TERRA CRACOVIENSIS, mater et metropolis et caput omnium terrarum et regionum Regni Polonie similiter deferre. Nec ulli licet tam claro fulgore insigniorum uti, vicinam conformitatem sortitum cum Romano Imperio; nam sicut nigram aquilam in aureo defert campo, ita Polonie Regnum albam in rubeo. Sed nec aliquis rex in toto orbe cum Rege aut Regno Polonie in identitate et excellencia huius signi gerit.[2]) Racione autem Ducatus Magni Lythwanie Rex Polonie defert armatum virum, manum extensam cum gladio vibrato tenentem, geminatam crucem in brachio gestantem, albo equo insidentem.

POZNANIENSIS terra secunda est in ordine, que etiam aquilam in campo rubeo, simplicem tamen et incoronatam et cum simplicibus alis inauratis portat.

SANDOMIRIENSIS terra tercia in ordine, que tres pro prima pater barras glaucas et rubeas portat, in secunda triplicem ordi-

---

[1]) Zobacz drzeworyt na karcie tytułowéj.

[2]) *Dług. Opera omnia.* concurrit.

nem stellarum et quolibet ordine quatuor stellas in campo celestino defert.

CALISIENSIS terra quarta in ordine, que caput zambronis coronatum, circulo ex naribus pendente, in tabula scacali portat in campo partim albo partim rubeo.

LEOPOLIENSIS terra quinta est, que leonem glaucum incoronatum in modum petram ascendentem in campo rubeo portat, figuram sue regioni congruentem et ciuitatis significato.[1]) Leopolis enim ciuitas appellatur, quod a Leone duce primum condita est.

SIRADIENSIS terra, que pro medietate clipei in campo glauco siue aureo medietatem aquile nigre coronate, et pro altera medietate leonis albi mediati et[2]) coronati in campo rubeo pro insigni portat, dorsis adinvicem coniunctis.

LUBLINENSIS terra, que cervum cornutum ad saltandum erectum, cuius collum corona aurea insignitum est, in campo rubeo portat.

LANCICIENSIS terra, que pro medietate clipei leonis[3]) rubei coronati in campo albo et pro altera medietate medietatem aquile[4]) in campo rubeo dorsis se invicem contingentibus portat.

PREMISLIENSIS terra, que aquilam glaucam, duo capita a se invicem aversa ambo coronata,[5]) in campo rubeo portat.

BELZENSIS terra, que griffonem album coronatum, primis pedibus in altum porrectum, in campo rubeo.[6]) Quod insigne est illi, me instante et deprecante, per Kazimirum tercium Polonie Regem.[7])

CUYAVIENSIS terra, in qua pars una medietatem aquile rubee coronate in campo glauco et pro altera medietate medietatem leonis nigri coronati eciam in campo glauco pro insigni portat.

CHELMENSIS terra in campo viridi ursum album inter tres

---

1) Tak samo *Cod. Oss.*; w *Dług. Op.* poprawniéj: significationem.
2) *Cod. Oss.* mediati etiam; *Dług. Op.* medietatem etiam.
3) Tak samo *Cod. Oss.*; *Dług. Op.* medietatem leonis.
4) Tak samo *Cod. Oss.*; *Dług. Op.* aquilae albae.
5) *Dł. Op.* coronata habentem.
6) *Dł Op.* rubeo portat.
7) *Dł. Op.* Regem largitum; *Cod. Oss.* largissum (sic!)

arbores virides, quarum due ad caput et tercia ad caudam consistit, portat.

POMORANIE, CULMENSIS et MICHALOVIENSIS terrarum, que nigram aquilam, cuius collum corona cinctum est, ex cuius ala una in superiori parte ex nube manus armata et vibrata, in campo albo portat.

HALICIENSIS terra, que nigram monedulam coronatam volantem alis extensis in campo albo portat, sue ciuitatis et regionis vocabulo congruentem, *halka* enim in Slauonico vocatur monedula.

DOBRIENSIS terra, que in campo rubeo caput hominis canum cum barba eciam cana, usque ad umbilicum corpus humanum habens protensum et caput coronatum et ex corona et capite duo cornua contra se prominent, extremitas vero umbilici corona decorata est cerulea.[1])

PODOLIE terra in campo albo solem radiantem portat.

WYELUNENSIS terra agnum dei, vexillum supra se priori pede tenentem, in campo rubeo defert.

ARMA BARONUM REGNI POLONIE.

primo:

TOPOR seu bipennis alba in campo rubeo, ex Polonica gente et a vetusto tempore, unde et proclamationem STARSCHA habet, ducens genus, cuius viri facundia et industria redolent.

ROSA alba in campo rubeo, ex Bohemia ducens originem. Dum enim Sanctus Adalbertus, Episcopus Pragensis, ex ea familia ortus, per Bohemos a sede sua eiectus esset, Bohemi, quorum prevaricaciones pessimas arguebat, furore repleti, dum in illum, in Gneznensem Metropolim apud Polonie regnum promotum, sevire non possent, in germanos suos seuiendum duxerunt et in opidum dictum Lubycz, quod erat dicionis Beati Adalberti hereditarium, irruentes, quinque fratres suos, videlicet Sahebor,[2]) Spiczmerum,

---

[1]) *Dl. Op.* caerulea, in campo rubeo gestat et portat.
[2]) *Cod. Os.* Zchebor. *Dl. Op.* Schebor

Bobroslaw, Zawyscham et Czeslaw[1]) ferali truculentia cum omni cognacione, adeo ut nec lactantibus pepercerunt infantibus et parvulis, nec non et omnem populum opidi Lubycz, ad septem milia animarum estimatum, occiderunt. Tumultum sola diuina prouidencia, cui nomen Poray erat, unus ex fratribus predictis, sub ipsa strage euasit et in Poloniam veniens a Boleslao Chabri Rege primo benigne susceptus et tractatus pluribusque hereditatibus dotatus in magnam creuit familiam. A primo autem huius domus propugnatore[2]) domus ipsa accepit Poray proclamacionem. In potacionem procliui.[3])

NALANCZ fasciam albam in circulum in superiori parte et in medio in iuncturam constrictam et contortam et in fine retortam in campo rubeo portat. Ex Polonica gente ducens genus, quod et ipsum nomen Nałąncz, in Polonico arcum signans, demonstrat, insigne enim id ad instar arcus videtur formatum.

GRIFFES albus in campo rubeo, ex Dacia ortum ducens, cuius familie proceres ex fundacione et dotacione monasteriorum noscuntur claruisse.

SRZENYAWA fluvius polonicus, cruce signatus in parte superiori, in campo rubeo, a quo domus ipsa denominacionem accepit, ex Polonica gente ducens ortum. Cuius viri in bilem proni, in tibiis ulcerosi et canum, venacionum studiosi.

RAWA in campo glauco virginem coronatam in amictu rubeo, manibus extensis, nigro urso insidentem.[4]) Ex Bohemica gente, que illic Vrsouiczy nominantur, ducens genus, a Bohemie ducibus ob perfidie scelus cum omni eorum cognacione exterminati preter paucos, qui in Poloniam fugientes, in notabilem creuere familiam. Seueri, audaces et crudeles viri; nonnulli eciam sanguinarii, periculorum contemptores.

---

1) *Cod. Os.* i *Dł. Op.* Czaslaw.
2) *Cod. Os.* i *Dł. Op.* propagatore.
3) *Cod. Os.* i *Dł. Op.* In avaritiam et superbiam potationemque proclivi.
4) *Dł. Op.* defert.

CAPITULORUM INSIGNIA

et primo:

GNEZNENSIS capituli: tria lilia alba in campo celestino.

CRACOVIENSIS: tres corone in campo celestino.

WRATISLAVIENSIS: nouem lilia equaliter in clipeo posita in campo celestino.

LEOPOLIENSIS: tres puppe galli.[1])

WALDORF,[2]) cuius insignia in campo albo tres barre nigre a capite clipei in longum producte.

KOTHWYCZA alias anchora marina, cuius insignia ferrea anchora marina funem in circulo habens ligaturam[3]) in campo rubeo portat.

DĄBROWA: sagitta cuspide sursum eleuata, geminatam in inferiori parte habens crucem albam in campo rubeo.

TRAMBI: tres tubas nigras transuersaliter sibi iunctas defert.[4]) Genus Polonicum simulationis ignarum.

SWYNKY, que caput apri manu humana retortum in campo rubeo defert. Genus Polonicum loquax et facundum.

TARNAWA, que crucem albam, sub cuius quarto angulo luna defectuosa alba, in campo rubeo defert. Loquax[5]) et facundum.

GEDNOROSZECZ Rinocerus, que rinocerum album in campo celestino defert. Genus ex Italia ortum habens, vafrum et versutum; in Poloniam veniens Bonacza i. e. bonum tempus se nominauit, quod hodie corrupto vocabulo Bonycza nominatur. Cuius primus pater Myrz.

NYECZUYA, que truncum arboreum frondosum album in campo celestino[6]) defert. Genus Polonicum prouidum.

LEUARDUS, que leuardum in campo rubeo defert. Nobilitas

---

[1]) *Cod. Os.* tres pape galli. *Dł. Op:* Leopoliensis Capituli, quod pro insigni tria capita leonum glauca in campo rubeo defert. *Niesiecki:* Archikapitule Lwowskiéj za herb trzy lwie głowy w polu czerwonem naznacza dawny Ms. Rozrażew.

[2]) *Dł. Op.* Waldorf alias Nabram.

[3]) *Cod. Os.* i *Dł. Op.* ligatum.

[4]) *Dł. Op.* in campo albo defert pro insigni.

[5]) *Dług. Op.* Genus Polonicum loquax.

[6]) *Dług. Op.* cruce in summitate ornatum, defert pro insigni.

Polonica, a Wladislao Loktek secundo, Polonie rege, creata est, se Valny appellat.

Dzyaloscha, que in una parte cornu nigrum, in altera alam nigram aquilinam transversaliter contra cornu extensam in campo albo defert. Genus Polonicum industriosum, sed tenacitatem redolens.

Junoscha album agnum siue arietem in campo rubeo defert.[1])

Lada, que ex domo Accipitrum deriuationem sumpsit, deferens babatum cruce signatum et in uno cornu sagittam, in altero retortam, in campo rubeo. *Lada* a nomine dee Polonice, que in Mazouia in loco et in villa Lada colebatur, vocabulum sumpsit exinde.

Koprzynya[2]) Tres gladii nudi invicem acuminibus iuncti.

Polukosza in campo rubeo caput asininum deferens, quasi media capra. Ex Polonica gente ducens ortum, cuius viri vafri, in vomeres[3]) et simulationem et venacionem procliui.

Odrowąsch in campo rubeo sagittam albam a parte media arcuatam retortam, in finibus concurvatam, defert. Ex Morauia ducens genus, viri prouidi et facundi, in varium sermonem procliui.

Lodza habens nauem glaucam in campo rubeo, ex Polonie proceribus genus ducens. Viri prouidi, in ambicionem proni.

Wyenyawa in campo aureo deferens caput zambrinum, ex cuius naribus pendet circulus. In qua, dum frater germanus, dictus Chebda, fratrem germanum quendam,[4]) decanum Gneznensem, inuidie zelo occidisset, instaurato iudicio, fratiricida in signum sceleris circulum de naribus zambronis dependere et gladium vibratum per caput zambri transversaliter gestare coactus, nouam familiam, que *Ponyaw*[5]) dicitur, effecit. Duxit autem genus ex Morauia et castro Persthlin,[6]) cuius primario auctori pro eo, quod naribus[7]) zam-

---

[1]) *Dl. Op.* Genus Polonicum.
[2]) *Cod. Os.* Koprynya. *Dl. Op.* Kownya.
[3]) *Cod. Os.* i *Dl. Op.* in Venerem.
[4]) *Cod. Os.* Jarandam. *Dl. Op.* Jarandum.
[5]) *Pomyan* w *Cod. Os.* i *Dl. Op.*
[6]) *Cod. Os.* i *Dl. Op.* Perstyn.
[7]) *naribus* ma także *Cod. Os*; *Dl. Op.* manibus.

bronem viuum ceperat et funem non habens, resti coartata[1]) et in nares ingesta, viuum in conspectum principis adduxerat Morauie et in illo insigni aliquot[2]) castris et pluribus hereditatibus a principe Morauie, que et hodie optinent, donatus fuerat. Reintegracio autem familie huius et domus sepius tentata prouenire actenus non prouenit. Viri enim in ea sunt cordaces et truces, in rem propriam et domesticam magis, quam in concordiam et modestiam publicam, studiosi.

Yastrzambi, que babatum intus cruce ornatum in campo celestino et in galea accipitrem defert. Ex Polonica gente ortum ducens, que in plures familias germinans, nonnulli se Yastrzabczones, alii Camyona[3]) appellant. Ex hac autem domo plures familie se scindentes orte sunt, de quibus singularem descripcionem in sequentibus faciemus. Que etsi differencia habeant babata, ex una tamen domo fuerunt deriuata. Viri in ea in tyrannidem et rem priuatam proni; per quos et beatus Stanislaus Cracoviensis et Venterus[4]) Plocensis episcopi fuerunt occisi. Ob quam notam, dum huius domus nonnulli milites, occisione beati Stanislai secuta, ex Cracoviensi regione in Mazouiam aufugissent, Bolesczyczy, quasi milites Boleslai Regis, sunt nominati et id nomen usque in hodiernum sorciuntur[5]) et retinent.

Labancz, que olorem seu cignum album in campo rubeo defert. Ex regno Dacie ortum habens a Petro,[6]) qui in Poloniam venerat[7]) cum multis diuiciis et thezauris, plures in ea ex muro fabricauit ecclesias. Hic pro armis in prisco tempore non cignum, sed capitale F[8]) deferebat. Viri in ea pacifici, ab ambicione magistratuum alieni.

---

[1]) *Cod. Os.* i *Dlug. Op.* contorta.

[2]) *Cod. Os.* i *Dl. Op.* et illo insigni et aliquot.

[3]) *Cod. Os.* i *Dl. Op.* alii Bolesczyczy, alii Liudbrza, alii Lazaky (*Dlug. Op.* Lazanky) appellant.

[4]) *Cod. Os.* i *Dl. Op.* Vernerus.

[5]) *Dl. Op.* servant.

[6]) *Dl. Op.* Petro Comite.

[7]) *Cod. Os.* i *Dl. Op.* divertens.

[8]) Tak mają też *Cod. Os.* i *Cod. Łęt.* W *Dl. Op.* ℞. (monogram PETRUS.)

LYSOWYE, que cuspidem sagitte albam cum duabus sagittis[1]) albis in campo albo[2]) et vulpem in galea defert. Ex Polonicis militibus ortum ducens; in ea viri parum facundi.

LELIWA, que lunam defectuosam cum stella glauca in campo celestino defert. Ex Reni partibus sub tempore Wladislai primi, Polonie regis, aduenit. Spiczmerum militem primarium habuit auctorem, qui in primario ignile deferebat, dum ex Reno aduenit; sed processu dierum in ea domo Polonorum, que defectuosam lunam rubeam cum stella rubea deferebat, se coniunxit et uniuit et unam familiam effecit; in qua viri prouidi et industrii, rei publice et proprie studiosi.

KOSCHLYA ROGY alias GYELYTA, tres lanceas transversales in campo rubeo defert. Ex Polonia genus ortum. Huius[3]) quidem miles strenuus[4]) Florianus Sary dum in prelio, propter Wladislaum Loktek ad Plowcze cum Cruciferis habito, animose pugnans in ventre transfossus, viscera, altera die in palestra iacens, rege inspectante tractaret, iussu regis sublatus et reintegratus, familie sue alterum nomen Gelyta indidit. In qua viri modesti, canum et in venacione studiosi.

SULIMA, que aquilam nigram, cuius pedes et extremas partes corporis tres lapides quadri proporcionaliter distincti tegunt, in campo rubeo defert. Ex Almania genus ducens, cuius viri animosi et honorum cupidi. Inter quos sub nostra etate Zauissius de Garbow, Niger dictus, magna excellencia claruit.

CORCZBOG, que tres pisces, qui carpones vocantur, unum super alterum locatum, defert in campo rubeo. De genere Theutonico ortum habens.

DAMBNO crucem albam, sub cuius extremo angulo tres circumligature albe in modum stelle, que appellatur *lankocz*,[5]) in campo rubeo defert. Genus Polonicum, ex quo dum quidam per capti-

---

[1]) *Dl. Op.* crucibus.
[2]) *Dl. Op.* rubeo.
[3]) *Dl. Op.* Hujus stirpis,
[4]) *Dl. Op.* nie ma *strenuus*.
[5]) *Cod. Łęt.* stellae, quae appellatur virgo violata. W tekscie *Dl. Op.* braknie tego zdania.

vacionem in Tartaros deuenisset, moreque gentis ex pluribus feminis Tataricis filios procreasset et filias, ipsosque in reuersu secum traxisset, naturam tataricam et formam visi sunt habuisse. Viri in hac domo audaces, vehementes et gulosi.

Grzymala, que in campo aureo castrum ex cocto latere cum tribus turribus exornatum defert. Genus ex Almania ducens; in qua viri probi, sed ad simulaciones procliui.

Dolywa, que in linea transversali alba tres rosas rubeas in campo celestino defert; a castro Lyw in Mazouia denominata. Genus Polonicum; viri ad potacionem et largitionem procliui.

Prawdzyczy, que leonem glaucum in campo rubeo ex muro laterico prodeuntem defert. Hec enim ex Reni partibus veniens cum domo Polonica, que circulum, in quo scutella locari solent in mensa, habet pro insigni et Prawdam i. e. veritatem se appellabat, se coniunxit et unam familiam effecit; in qua viri in arroganciam proni.

Aceruorum seu Cerulorum, que acervum frumentalem ceruleum in campo rubeo defert. Genus ex Polonia, in quo viri partim simplices, partim auari.

Oxa siue Ascia, que securrim carnificinam in campo rubeo defert, quam Poloni Oxam, Bohemi Bradaczyczam vocant. Genus Boemicum et una familia cum Rauitis, que ab exilio Bohemico, venia principum obtenta, reuocata, in memoriam sceleris prima arma Rauitarum deferre vetita, hec deferre iussa, tota iterumque in Poloniam refluxit. Viri in ea arrogantes et vafri.

Bogoria, que duas sagittas albas lignis contra se contractas,[1] cuspide una sursum altera deorsum positis, in campo rubeo defert. Viri in ea humani, mites et tractabiles.

Zadara caput leonis, flammam ex ore vomentis, in campo celestino defert, in qua viri in furorem procliui. Genus Almanicum ex Reno ortum ducens.

Strzegomya in campo rubeo sagittam albam, ad finem in duas partes retortam, cruce circa retorsionem ornatam, defert. Genus Polonicum, quod autem episcopum Wratislauiensem, nomine Ma-

---

[1]) *Dl. Op.* retortas.

gnum, apud Nissam occidit; propter illud scelus multiplicacionem in suo germine non suscepit.

PRUSSOWYE in campo rubeo crucem unam et semissam defert. Prutenorum antiquorum genus ex tribus principibus, qui in Poloniam ex Prussia facinore admisso profugientes familiam suam propagauerunt.

HABDANK tracturam albam, tria cornua habentem in modum stelle, in campo rubeo defert. Genus Polonicum, cuius primus parens Skubek ob fortitudinem et robur corporis, dum sutor esset et Almanum........[1]) amentasset in terram, tali insigni donatus est. Et viri in ea ad aliena ambienda proni.

ZARAMBA medietatem leonis nigri cum quator lapidibus distincte et seorsum positis in campo albo defert. Genus Almanicum callidum et ad auariciam procliuum.

CORCZAKOWYE tres barras[2]) in campo rubeo defert. Genus Ruthenicum; hic prisco tempore cifum et in eo canem sedentem deferebat. Id Loduigus, Polonie et Ungarie rex, abhominatus immutat et Demetrio de Bożydar, regni Polonie vicethezaurario, arma regni Ungarie tradidit deferenda. In galea tamen defertur cifus et canis.[3])

CZELANTHKOWYE: dimidiam alteram lunam auream siue ceruleam et in quolibet cornu lune integre et dimidie unam stellam auream seu ceruleam.

BOSZEZDARZ quatuor lilia alba, unum videlicet in summitate, aliud in base siue fundamento, tercium in sinistra, quartum ab extra[4]) partibus clipei depicta et in eorum centro siue medio crux alba, a radice superioris lilii ad verticem inferioris et transversaliter a medio dextri lilii[5]) in medium sinistri ducta et protensa; in galea quatuor alba lilia sine cruce, similiter quadrangulariter for-

---

1) Wyraz nieczytelny. *Dl. Op.* mają wedle innych kodeksów *forensem.*

2) *Dlug. Op.* barras albas.

3) *Dl. Op.* Viri robusti, sed ad impietatem et violentiam proni. Charakterystyki téj braknie w *Cod. Oss.*

4) *Dl. Op.* a dextra.

5) Słów „ad verticem inferioris et transversaliter a medio dextri lilii" braknie w *Dl. Op.*, jak się zdaje z pomylki zecera.

mata et depicta; lusce autem galeam ad utrumque latus tegunt, colore flaueo, rubeo et glauco permixte. Insigne est per Wladislaum tercium, Polonie et Ungarie regem, in Buda Anno dni. MCCCCXLII viro spectabili Georgio Schwarcz, ciui et consuli ciuitatis Cracouiensis, et sue posteritati donatum.

JANYNA in campo rubeo clipeum defert. Genus Polonicum, conformes [1]. in se et uniformes.

WYERUSCHOWA, que hyrcum cornutum, in medietate una nigrum, in altera scaccatum, in campo albo defert. Genus Almanicum, ortum ex Myschna, in qua viri pacifici, alieni tamen appetitores.

GODZAMBA arborem pinosam trifrondosam in campo rubeo defert. Genus Polonicum, in quo viri sensati, sed ad auariciam procliui.

KORABYCZYCZY nauem marinam cum velo et malo auream in campo rubeo defert. Ex Almania ducens genus; viri recti et mediocritate contenti.

POBODZE ex familia Accipitrum deriuata, babatum transversale album, cuius summitatem crux alba ornat, in campo rubeo defert.

DRYA tres lapides transversaliter in campo rubeo defert. Genus Burgundianum, de quo et beatus Bernardus, abbas Clarevalensis Cisterciensis ordinis, fertur extitisse.

POWALA [2]) ex familia Odrowasch deriuata, sagittam albam parum retortam in campo rubeo defert. Genus Morauicum, in quo viri officiosi, ad potationem procliui.

TAURORUM taurum rubeum in albo campo defert. Genus Almanicum; viri robusti, sed ad violenciam et impietatem proni.

DOLANGA ex familia Accipitrum deriuata, babatum transversale album, in summitate cruce, in anteriori parte sagitta ornatum defert.

ANTIQUUS EQUUS album equum in medio stola nigra precinctum in campo rubeo defert. Genus Polonicum et ad violenciam rapinasque procliuum.

---

1) *Cod. Os.* i *Dl. Op.* concordes.

2) *Dl. Op.* Powala alio nomine Ogonowye.

WĄSZYKOWYE serpentem liuidum in campo rubeo defert. Genus Polonicum, in quo viri iracundi.

GOZDOWA, que lilium candens in campo rubeo defert. Genus Polonicum et dominis suis fidum.

ROLYA: rosam albam ab instrumentis aratri circumdatam ferrreis, videlicet a vomere, in campo rubeo defert. Genus Polonicum: viri simplices, mediocritate contenti.

STRZEMYENYOWYE strepe ceruleum in campo rubeo defert. Genus Polonicum et in iram et effusionem sanguinis procliuum, quod in trucidacione beati Stanislai, Cracoviensis episcopi, magnum asseritur fremitum fecisse et exciuisse et ob id in eam diem nullo honore, nullo officio vel magistratu functum est.

SCHARZA [1]), que rotam ceruleam absque pecie, quam supplet superimposita crux, defert.[2]) Genus Polonicum, in quo viri ciuiles et humani.

ZABAWA: pro medietate campi scaccalem tabulam et pro altera medietate campum celestinum. Genus Polonicum, in quo viri sensati.

WANDWYCZOWYE duos pisces, qui trutte vocantur, contra se transversaliter versos, unum in campo albo, alterum in rubeo, defert. Genus Polonicum, recti et moderati.[3])

OSTOYA duas lunas defectuosas ceruleas, dorsis contra se tendentes, cruce eciam cerulea illas intersecante, in campo rubeo defert. Genus Polonicum loquax et arrogans.

SCHELIGA lunam defectuosam ceruleam, in cuius medio crux eminet, in campo rubeo defert. Genus Polonicum in Venerem pronum.

PYRZCHAŁA rochum siue scakalem marschalkum nigrum in campo albo defert. Genus Polonicum, in quo viri in loquacitatem proni.[4])

DRUSZYNA a domo Srzenyawa absque cruce[5]) in campo rubeo

---

[1]) *Cod. Łęt.* Starza. *Dl. Op.* Scharza alias Ossorya.

[2]) *Dl. Op.* in campo rubeo defert pro insigni.

[3]) *Dl. Op.* mediocritate contenti.

[4]) *Dl. Op.* Genus Polonicum in loquacitatem pronum et notatum repetundarum.

[5]) *Dl. Op.* Druzina, quae a domo Srzenyawa derivata fluvium Srzenyawa absque cruce.

defert. Genus Polonicum in effusionem pronum sanguinis, beati Stanislai reum.

PYLAWA: crucem geminatam cum semisse ceruleam in campo celestino defert. Genus Polonicum ad impietatem[1]) pronum.

SYROKOMLYA circulaturam triangularem, cruce super imposita alba, in campo rubeo defert. Genus Polonicum modestique in eo viri.

MĄDROSTKY sagittam albam extensam et in parte inferiori coarcuatam, cruce mediante, in campo rubeo defert. Genus Polonicum pacificum et modestum.

OLYWA: in medio clipei lylium album cum radicibus, quod due rose ambiunt rubee ex utraque parte, in campo viridi.

---

[1]) *Dl. Op.* pietatem.

Insigniorū Clenodiorū Regis et regni
Polonie descriptio &c. :

Ordiar narracionē meā a capite Est aūt totius
polonie Regni capud insigne et gentile Aquila
alba capite gestans coronam auream alis et tergis
et in longum per lineam auream adornata in campo
rubeo quam solus Rex et princeps monarcha polonie
pro suo principali insignio et armis in clipeo portat

Crac. Et terra Cracovien que et metropolis et caput omnium terrarum
et regionum Regni polonie sibi desumpsit Nec illi hec tam
claro fulgore insigniorum vbi vicina conformiter sortitur
eo Regno Insignio Nam fert nigram aquilam in campo ... defert
campo sicut terra polonie regnum albam in rubeo Sed licet
aliis nec in toto orbe nisi Rege et regno polonie in videnti
et electe a quo signi gerit ... aut ducatus Magni
Lithuanie Rex polonie defert armatum virum militem extensoque
ensem evibrato sedentem gemmatam crucem in brachio
gestantem albo equo insidentem

Poznan. Poznaniensis terra secunda est in ordine cuius est aquilam in
in campo rubeo simplicem tamen et incoronatam et non sunt
pluribus aliis in insignibus portat

Sandomiriensis terra tercia in ordine que tres per
Sand. primam partem lorras glaucas et rubeas portat In
secunda superiore ardentes stellas et quolibet ordine quatuor
stellas in campo celestino defert

Calisien terra quarta in ordine cuius caput zabrole
Calisch coronatum crucis et naribus pendentem in tabula stabili
portat in campo per partem albo per partem rubeo

Leopolien terra quinta est cuius leonem glaucum
Lwow incoronatum In modum petram ascendentem in campo rubeo por-
tat signatum sue regioni conveniens et illius suscitato
Leopolis cuius nomine appellatur que a leone duce primum
condita est

Siradien terra ... promedietate clipei in campo glauco
sine medietatem aquile nigre denatam Et pro alia me-
dietate leonis albi mediati et denati in campo rubeo pro insi-
gnii portat dorsum admovens gentis

Lublinensis terra crucem ceruum cornutum ad saltandum
currentem cuius collum corona aurea insignitum in campo rubeo por-
Lanciciensis terra crucem per medium corporis leonis [illegible] tat
rubei coronati etiam in campo albo et per alteram medietatem medi-
etatem aquile in campo rubeo dorsis coniunctis contingentibus portat
Premisliensis terra crucem aquilam glaucam duo capita
ac incude aperta albo coronata in campo rubeo portat
Belzensis terra crucem duplicem albam coronatam [illegible] cordibus
in albo ceruum in campo rubeo crucem [illegible] et illi me [illegible]
et [illegible] a Kazimiro secundo polonie rege
Cuyawiensis terra in [illegible] pro vna medietate aquile rubee
coronate in campo glauco et per alteram medietatem medietatem leonis
nigri coronati etiam in campo glauco pro insigni portat
Chelmensis terra in campo viridi vrsum album inter tres ar-
bores virides currentem vnam ad caput et aliam ad caudam gerens
Pomoranie Culmensis et Michaloviensis [illegible] portat
ensis terrarum crucem nigram aquilam cuius collum corona aurea
et [illegible] ala vna in superiori parte [illegible] armata
et vibrata in campo albo portat
Haliciensis terra crucem nigram monedulam coronatam volantem
alis extensis in campo albo portat sue [illegible] et regionis vo-
bulo [illegible] Halka enim in sclauonico [illegible] monedula
Dobriensis terra crucem in campo rubeo capud [illegible] canum cum
barba et cana vsque ad vmbilicum [illegible] [illegible] [illegible]
et capud coronatum et [illegible] corona [illegible] duo carmina [illegible]
[illegible] [illegible] vmbilici corona decorata [illegible]
Podolie terra in campo albo solem radiantem portat
Wyelunensis terra Agnum dei vexillum suum [illegible] pori pede
tenentem in campo rubeo defert
Arma Baronum Regni polonie primo
Topor seu Secures alba in campo rubeo [illegible] polonica
[illegible] et a vetusto tempore [illegible] et pro [illegible] Starscha [illegible]
duces [illegible] [illegible] vel [illegible] et [illegible] redolent
Rosa alba in campo rubeo Ex Bohemia ducens originem [illegible]
cum [illegible] adalbertus episcopus [illegible] ex ea familia ortus per Bohemos a
sede sua erectus esset Bohemi [illegible] [illegible] pessimas
arguebat [illegible] repleti [illegible] in illud [illegible] Gneznensem [illegible]
[illegible] apud polonie regnum [illegible] [illegible] non posset [illegible]

suis femellis duxerit et in oppido domus Lubiyrz [illegible] dotationis
[illegible] Sancti Adalberti Gedunam [illegible] [illegible] suos vz+
Bahebor [illegible] Bobroslaw Zawyschaz et [illegible]slaw
fecalli fecali tremule ad omni regnatore adeo ut ut [illegible]
reperemus infatiby et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] Lubyrz
ad [illegible] nulla [illegible] [illegible] occident tamen sola [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] poveri [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
evasit et in poloniam venit a Boleslao [illegible] Rege [illegible] [illegible]
susceptus et tractatus pluribus[illegible] [illegible] dotatus in [illegible] [illegible]
[illegible] a primo [illegible] [illegible] domus [illegible] [illegible] [illegible] accepit [illegible]
polonorum Imperatorum polini

Nalancz fasciam albam intortam in superiori parte et [illegible]
in [illegible] [illegible] et [illegible] et in fine retortam in campo
rubeo portat et polonia [illegible] ducta genus [illegible] et [illegible] [illegible]
Nalancz in polonico [illegible] [illegible] demonstrat [illegible] [illegible] ad instar
arcus videtur formata

Brisses [illegible] in campo rubeo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et dotatione [illegible] [illegible] [illegible]

Brzeniawa [illegible] polonica [illegible] [illegible] in parte superiori
in campo rubeo [illegible] quo [illegible] [illegible] denotatur [illegible] [illegible]
[illegible] ducta [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] studiosi

Rawa in campo [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] rubeo ma-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex Bohemia [illegible] [illegible] virgo-
[illegible] [illegible] ducta genus a Bohemie ducibus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fugi-
entes in nobilem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Capitulorum insignia et primo Gneznensis [illegible] tria
lilia alba in campo celestino campo // celestino
Cracoviensis tres corone in campo celestino
Wratislaviensis nove lilia [illegible] in [illegible] posita in campo
Leopoliensis tres [illegible] [illegible]
Waldorff cuius insignia in campo albo tres [illegible] nigre
a capite [illegible] in longum [illegible]
Kothwycza [illegible] anchora marina cuius insignia ferrea
anchora marina [illegible] in [illegible] [illegible] ligatura in campo
// rubeo portat
Dabrowa [illegible] [illegible] [illegible] tres albas in campo
clenodium geminatam in inferiori parte [illegible] // rubeo

Trzanbi [illegible] tubas nigras [illegible] sibi
[illegible] [illegible] genus [illegible] [illegible] [illegible]

Gozdzinski [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] retortum in campo
rubeo [illegible] [illegible] polonico loquax [illegible] [illegible]

Tarnawa crucem trez albam sub media parte angulo lunae
deformata alba in campo rubeo defert [illegible] et ferunt
Bednorossecz Venorevus crucem zinorezy albam in campo
celestino defert gens ex Italia oriunda graeco vastro et Italico
in Polonia veniens Bonaza i. bonum signum [illegible] nova [illegible]
hodie corrupte vulgo Boniza nominat [illegible] pag parex//
Nyeczwya crucem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] //[illegible]
albam in campo celestino defert et in Polonia [illegible]
Lenardus crucem lenardi in campo rubeo defert [illegible]
Polonica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Dzwasytha crucem in una parte // valiis [illegible]
in altera alam integram aquilae [illegible]
[illegible] nigrae in campo albo defert gens polonica
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] // defert
Junosza albam agnum sive arietem [illegible] in campo rubeo
Lada crucem ex domo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] defert
[illegible] [illegible] signatam et in uno cornu [illegible] in albo
[illegible] in campo rubeo / Lada a nomine dee Polonice que
in Mazowia in loco et in villa Lada colebatur [illegible] fuit // sit exinde
Koprziwnycza ~~in campo rubeo caput capri~~
[illegible] gladii [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible]
Polukossa In campo rubeo caput asininum defert
[illegible] media capitis [illegible] gens ducens ortum [illegible] viri
[illegible] in [illegible] et [illegible] et [illegible] polini
Odrowasth In campo rubeo sagittam albam a parte
media arcuatam retortam in finibus [illegible] defert et
[illegible] ducens gens viri prudi et facundi [illegible] polini
Rodza [illegible] [illegible] [illegible] in campo rubeo et polo [illegible]
gens ducens viri prudi in ambicionem [illegible]
Zyemyawa In campo rubeo defert caput zubronum [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quedam decanus Gneznensis [illegible] zelo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
et gladium [illegible] per caput zambri [illegible] [illegible] cum [illegible]
[illegible] [illegible] quod Krzywaw dz [illegible] [illegible] at gens
ex Moravia et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et in [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Moravie et in [illegible] insigni [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] a [illegible] Moravie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] viri [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible]

in verum spiritum et domesticum magis, que in concordia et modestia

Wasthzambi cum bubalino integro ore ornatum // pubruz pudrosi in campo celestino et in galea argenteum defert ex polonica gente ortum ducens cuius in pluribus fratribus communis nonnulli se in apszabczones alii camisona appellant ex hac autem domo plures fratres se sunt de hiis signis desiderantes in requisitis finibus et si dispensant habent bubalinum ex una in domo fuerit donata viri in ea in rzaticz et vera parentum primi pro quos et beatus Stanislaus erat et Wcichy ploteny episcopus fuerunt vitis obitum notatum sunt. Huius domus nonnulli milites cognomento Bogumilski pomta quod erant regione in Mazowia vero anfugerunt Boloszyi cum tempore militis Boleslai Regis sui nominati et id nomen retinet in hodiernum periodum et.

Labancz cum olorem seu cignum album // gerentem in campo rubeo defert ex Regno Dacie ortum habens ex primo qui in Poloniam venit ad nostre divinis et thezauris pluribus in ea quam minime fabricavit erat nec per remis in spe ipse ad cignum se ex capsule defebat [illegible] partiunt abaliena magistratum ahem

Lyssowye, crux cum sagitte albam ad duabus sagitte alas in campo albo et [illegible] in galea defert ex polonica in milicie alium ducunt in ea ad pacis fecundi.

Leliwa cum lunam deformatam ad stella aurea in campo celestino defert ex Rusi prolis sub ipso Wladislao primo Polonie Rege advenit. Spiczmerz miles in maiori fuit antiquis cum in [illegible] signis defebat dum et Reno advenit. Sed pressus deceptus in ea domo stella rubea defebat

Kosthkya Rogy cum [illegible] lanceas superfaleras in vero huius domus miles [illegible] Wladislaum Lokutki ad [illegible] in vetere suppositus [illegible] tute tractatu [illegible] nomen Byelyta [illegible]

Sulima, cum aquilam et semas pros rozanis tegunt in campo rubeo vero atque et hoc cupidi de Bagbero inger

Korczbog cum tres pisces super alteros locatos defert latentemiro ortum habens.

[illegible] pulchre quod deformata lunam rubeam in se genuit et venit et vnaz pandi et industri regni et ipse [illegible]

Byelyta, crux // duplex in campo rubeo defert ex polonica gente trium fratrum sanguine iubo per scorpe sed dicitur hic, atque pugnas alba die in [illegible] rarus vege [illegible] regis [illegible] et [illegible] fratre [illegible] aliis [illegible] modesti [illegible] [illegible] nigras [illegible] // [illegible] tres lapides quorum [illegible] bystrow defert ex Almania ortum ducens [illegible] inter quos [illegible] [illegible] ditis magna [illegible] pisces qui carpanes [illegible] in campo rubeo de genere habent.

Dambno crucem albam sub qua semicirculum mixto tres cin=
gulatur albe in modum stelle quod appellatur lanbocz in campo rubeo
defert Genus polonicum ex quo dicit quidam per raptinacoz in tar-
taros devenisse Moravas sive repulsus fecerit Tatarinis
filios procreasse et filias propagasse in campo fund Tryss nunc
tatarorum et forcaz risi sub thursse vir in gloria dominii laudares //
Brzymala Caput in campo aureo // vehementes et gulosi
arma et toto latere ad thy tutis reazand defert genus et alii
immania durus tuque vini probi et ad pilatos proclivi /
Dolywa Rosam in linea transversali alba rubeas vasas tres
in campo celestino defert a castro Lyny in Mazovia deno=
minata Genus polonicum vi ad pugnacitatem et largiciam proclivi
Nawdziecz // ex leone glaucum in campo rubeo exeunte
latonico proclivitas defert hic et qui veni de vitio venires in do
polonicam tunc in qua putella lorani patz in mensa bez proficio
et prawodaz v vitaricz se apellabat se coniunxit cum unum
factaz offert tuque vini in arrogantiaz proni
Acziuoru seu cezulocz et atrium fund testez cezulow in
campo rubeo defert genus Cepelo tuque vi per syphus proni=
Oxa sive assia et penne tornifrima // dinaz
in campo rubeo defert cum poloni byany Bohemi Braz
daczeczam vocant genus Bohemicum et una factum in vanis
qui ab ossificio Bohemico venia perveniend obtenta inorata
in moenia scelus prima armata vanitate dispice ratio ger
deferre iussum tota Nezadez in polonia confluxit vel nova
Bogoria ex duas sagittas // arvo ganes et cuspi
albas hgnes duas se contactas cuspide una sui pro altera deres
posite in campo rubeo defert vi ira gutamen et stablis
Zadora Caput leonis flammas ex ore eructans in campo ce=
lestino defert in quo vi effusion proclivi et alamanni ex Reno
Strzegomya In campo rubeo sagittam // cum duas
albas ad fine in duas partes retortaz et super ea retorsionem
ornata defert Rex plebeius cz, ad tempus wrazlawen no
Magnum apud Nysaz accidit post illud frelus mengo honorum
in suo domino nil suscepit
Prussowyje In campo rubeo tamen vnam et semissa
defert per memoriam, antiquo genus esse patri quod in polonia
expulsa fuerunt admissi pfuerus factua sua pogans
Habdank Dracunculus albaz tria arma gutaz in modo
stelle in campo rubeo defert genus polonicum cum firmus
baronis Skarbek ob fortitudinez et robur corporis sui putan
bis et almanni sei ipsorum amicitiass in vrat eli in signi
donaris est et viri in ea ad dona albienda proni

Zaramba [illegible] lupus niger cum [illegible] lapidibus
distinctis et [illegible] in campo albo defert genus
almanicum [illegible] et advenarum [illegible] polonicum
Korczakowie tres barras in campo rubeo defert
genus [illegible] ipso tempore [illegible] et in eo [illegible]
sedentes deferebat [illegible] Ladislaus polonie et Ungarie Rex ab:
[illegible] commutat Et demetrio de Bezizdra [illegible]
[illegible] arma regni Ungarie [illegible] defert [illegible]
in galea [illegible] defert [illegible] et ramis
Szelanthkowye dimidia alarum [illegible] aureaz seu
rezuleaz Et in quolibet [illegible] sunt [illegible] a dimidi[illegible]
una stellaz aureaz seu rezuleaz
Boszezdarz Quatuor lilia alba unum [illegible] te
cum in basi sine fundamento Tertium in sinistro [illegible] ob
[illegible] [illegible] deprata Et in corpore dextro sine medio
Crux alba a radice superiori lilii addita inferioris
Et [illegible] anno [illegible] lilii in medio sinistri [illegible]
et [illegible] in galea Quatuor alba lilia sine [illegible]
quadrangulari [illegible] et deprata [illegible] ad galeaz ad
[illegible] [illegible] [illegible] flaves rubeo et glauco [illegible]=
to. Insigne [illegible] Wladislaum dominum polonie et Ungarie Regem
in Buda [illegible] Anno domini M° [illegible] xlij viro specta=
bili Georgio Schwarcz [illegible] et [illegible] domini [illegible]
et sue posteritati donatz [illegible] et [illegible]
Jastrzembiec In campo Rubeo clipeum defert Reg polonum
Wrzesnithowa [illegible] [illegible] in [illegible] una nigra
[illegible] in campo albo defert Genus Almanicum
[illegible] [illegible] [illegible] alteri tamen appositus
[illegible]
Bodzanta arborum pinorum [illegible] in campo ru=
beo defert genus polonicum in [illegible] [illegible] [illegible] polonica
Korabchezyczy [illegible] [illegible] [illegible] polonica
[illegible] [illegible] anchoram in campo rubeo defert [illegible]
cum [illegible] et [illegible] [illegible] et mediotate [illegible]
Alemania [illegible] genus [illegible] [illegible]
Wobodze [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] alba [illegible] in campo rubeo defert
[illegible] [illegible] [illegible] in campo rubeo defert
Orija tres lapides [illegible] de quo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Odrowasch [illegible] [illegible]
Porvala [illegible] in campo rubeo defert genus Mo=
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ad [illegible] polonica
[illegible] in qua [illegible] [illegible]
Wianga [illegible] [illegible] in albo campo defert gen[illegible].
almanicum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
Taurorum

Dolanga q[ue] factum acquirere dimata Babarum superdipite albam 128
in summitate crucis in anteriori parte sagitta cruentam defert
Antiquus equus album equum in medio stola singulari primum in
campo rubeo defert genus polonicum et ad victoriam rupinas p[ro]
Wczelykowie Szachownicza lineis in campo rubeo // Auream
defert genus polonicum ingenii viri inanis [illegible] suis [illegible]
Bozawola bestiam rubeam in campo rubeo defert genus polonicum et //
Rolya Rosam albam abinfra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
varie in campo rubeo defert genus polonicum vel simplicis medio[cris] // [illegible]
No. Strzemyenczykowie strepe [illegible] in campo rubeo // generis
defert genus polonicum et in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Stanislai [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] fuerunt [illegible]
in [illegible] dicit nullo [illegible] nullo [illegible] et [illegible] fuerunt [illegible]
Schaza crine vata rezultas absque pedis [illegible] [illegible]
[illegible] vinx defert genus polonicum [illegible] [illegible] [illegible]
Zabawa [illegible] campi [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] medio
campo celestino genus polonicum in quo vel [illegible]
Wandrwyczowie duas pisces qui [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in campo albo aliis rubeo defert genus
Ostoya duas lunas deformes // polonicum [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] imperatore in [illegible]
campo rubeo defert genus polonicum loquax et arrogans
Schaliga lunam deformem [illegible] in [illegible] [illegible] crux eminet
in rubeo campo defert genus polonicum in [illegible] [illegible]
Pirzchala [illegible] sive [illegible] marschalkud nigre in campo
albo defert genus polonicum [illegible] viri in [illegible] [illegible]
Drogoszyna [illegible] [illegible] absque [illegible] in campo rubeo defert genus
polonicum in [illegible] [illegible] [illegible] Stanislai [illegible]
Pilawa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in campo celestino
defert genus polonicum ad [illegible] [illegible]
Syrokomlya [illegible] [illegible] [illegible] super [illegible] albo
in campo rubeo defert genus polonicum modestum in [illegible] viri
Nadwoszky sagittam albam [illegible] et in parte inferiori [illegible]
[illegible] [illegible] medietate in campo rubeo defert genus polonicum
Oliwa [illegible] medio [illegible] [illegible] // [illegible] et modestum
albam cum radicibus [illegible] [illegible] [illegible] ambiunt rubeo [illegible] [illegible]
[illegible] in campo viridi

Nakładem Biblioteki Kórnickiéj

wyszły następujące przedruki homograficzne wykonane przez A. Pilińskiego:

LAUREA SIVE ARBOR TARNOVIANA 1644. Drzewo genealogiczne rodziny Tarnowskich, ze staréj ryciny przedruk homograficzny r. 1872. Cena 2 marki.

SLOWNICZEK LACIŃSKO-POLSKI wyrazów prawa magdeburskiego z wieku XV. Przedruk homograficzny z kodeksu Kórnickiego, objaśnił Dr. Zygmunt Celichowski. Poznań, 1875. Cena 1 marka 50 fen.

ORTYLE MAGDEBURSKIE. Przedruk homograficzny z kodeksu Biblioteki Kórnickiéj, objaśnił Dr. Michał Bobrzyński. Poznań, 1876. Cena 2 marki 50 fen.

MARCHOŁT. Przedruk homograficzny z egzemplarza prof. J. Przyborowskiego, objaśnił Dr. Zygmunt Celichowski. Poznań, 1876. Cena 1 marka.

APOCALYPSIS Mikołaja Reja. 1565. Cena 20 marek.

STATUT WIŚLICKI w polskim przekładzie z r. 1460. Przedruk homograficzny z kodeksu Kórnickiego, z przedmową Dra. Z. Celichowskiego. Poznań, 1876. Cena 12 marek.

PRAWA POLSKIE Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagiełły, przełożone na język polski przez Świętosława z Wocieszyna. Przedruk homograficzny z kodeksu Puławskiego, r. 1877. Cena 20 marek.

PRAWA KSIĄŻĄT MAZOWIECKICH przełożone na język polski przez Macieja z Rożana r. 1450. Przedruk homograficzny z kodeksu Puławskiego, r. 1877. Cena 12 marek.

(JANA TARNOWSKIEGO) Consilium rationis bellicae 1558. Przedruk homograficzny z egzemplarza ks. Władysława Czartoryskiego. Cena 6 marek.

PSAŁTERZ PUŁAWSKI. Przedruk homograficzny z pergaminowego kodeksu ks. Wład. Czartoryskiego, r. 1880. Cena 25 marek.

Drukiem J. I. Kraszewskiego (Dr. W. Łebiński) w Poznaniu.